

С ЖӘНЕ С' ДЫБЫСТАРЫН АВТОМАТИЗАЦИЯЛАУҒА АРНАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАР

С, С' дыбыстарына арналған артикуляциялық жаттығулар

1. «Жымию» – езулерді артқа қарай тартып, жоғарғы және астыңғы тістер көрінетіндей жымию, осы қалыпты - 5 дейін санағанша ұстап тұру қажет.

2. «Түтікше» - жалпақ тілді ауыз қуысынан шығарып бүйірлерін жоғары көтеріп түтікшеге ұқсатып тұрып үрлеу. Осы жаттығулардың бәрін баяу қалыпта орындап 8-10 рет қайталау қажет.

3. «Төменгі тістерді тазалаймыз» - жымиып, ауызды ашып, тілдің ұшымен төменгі тістердің ішкі жағын “сырлаймыз”. Қимыл жоғары-төмен және оңға-солға болады.

4. «Тентек тіл» - жымиып, жеңіл түрде тілдің ұшын тістейміз.

5. «Тілді желімдейміз» - жымиып, тілдің ұшын астыңғы тістің ішкі жағына тіреп ұстаймыз.

6. «Төбешік» - ауыз сәл ашық. Тілдің екі бүйірі жоғары азу тістерге тиіп тұр. Тілдің ұшы алдыңғы төменгі тістерге тірелген. Осы қалыпта 10-15 секунд ұстап тұру керек.

Ескерту: автоматизация дыбыс қойылғаннан кейін жүргізіледі, сондықтан дыбыс қате айтылған жағдайда баланың есіне салып, дыбысты жөндеп отыру қажет.

[С] дыбысын автоматизациялау

1. Буындарды қайталау:

СА – СА – СЫ	СЫ – СЫ – СА	СҰ – СҰ – СО	СҰ – СУ
	– СУ		
СА – СЫ – СЫ	СЫ – СА – СА	СҰ – СО – СО	СО – СҰ
	– СУ		
СА – СЫ – СА	СЫ – СА – СЫ	СО – СУ – СУ	СУ – СУ
	– СҰ		

2. Буындарды қайталау (егер бала берілген буындар қатарын бірден қайталай алмаса, онда әрбір буынмен жеке жұмыс жасаймыз):

СА – СО – СУ – СЫ	АС – ОС – УС – ЫС
СО – СУ – СА – СЫ	ОС – УС – ЫС – АС
СУ – СА – СЫ – СО	УС – ЫС – АС – ОС
СЫ – СУ – СО – СА	ЫС – ҰС – ОС – УС
СА – СЫ – СО – СУ	ҰС – УС – ОС – ЫС

3. Буындарды қайтала және сөзді айт (2-3 реттен):

СА

са – са – са – сан
са – са – са – сабын
са – са – са – сағат
са – са – са – садақ
са – са – са – сапа
са – са – са – сауна
са – са – са – сайыс
са – са – са – маса

са – са – са – сана
са – са – са – саусақ
са – са – са – самса
са – са – са – сабақ
са – са – са – саты
са – са – са – сау
са – са – са – сайман
са – са – са – таса

СЫ

сы – сы – сы – сын
сы – сы – сы – сыбаға
сы – сы – сы – сынық
сы – сы – сы – басы

сы – сы – сы – сынақ
сы – сы – сы – сынап
сы – сы – сы – тасы
сы – сы – сы – осы

СУ

су – су – су – суық
су – су – су – тасу
су – су – су – қосу
су – су – су – қасу

су – су – су – асу
су – су – су – тосу
су – су – су – басу

СҰ

сұ – сұ – сұ – сұм
сұ – сұ – сұ – сұқ

сұ – сұ – сұ – сұмдық
сұ – сұ – сұйық

СО

со – со – со – сона
со – со – со – сопақ
со – со – со – сом
со – со – со – соя
со – со – со – сопы

со – со – со – соқа
со – со – со – сот
со – со – со – сой
со – со – со – соны

4. Буындарды қайтала және сөзді айт (2-3 реттен):

АС

ас – ас – ас – асқабақ
ас – ас – ас – аспан
ас – ас – ас – астау
ас – ас – ас – аспап
ас – ас – ас – ананас
ас – ас – ас – бас

ас – ас – ас – Астана
ас – ас – ас – астық
ас – ас – ас – асау
ас – ас – ас – асық
ас – ас – ас – тас
ас – ас – ас – қас

ЫС

ыс – ыс – ыс – ыстық
ыс – ыс – ыс – ыдыс
ыс – ыс – ыс – қыс
ыс – ыс – ыс – тыс
ыс – ыс – ыс – ойыс

ыс – ыс – ыс – ысу
ыс – ыс – ыс – мыс
ыс – ыс – ыс – туыс
ыс – ыс – ыс – табыс
ыс – ыс – ыс – қоныс

ОС

ос – ос – ос – Оспан

ос – ос – ос – Осман

ос – ос – ос – қос
ос – ос – ос – дос
ос – ос – ос – тос
ос – ос – ос – насос

ос – ос – ос – Айдос
ос – ос – ос – бос
ос – ос – ос – кокос
ос – ос – ос – Қайдос

УС

ус – ус – ус – кактус

ус – ус – ус – автобус

ҰС

ұс – ұс – ұс – ұста
ұс – ұс – ұс – құс

ұс – ұс – ұс – ұсыныс
ұс – ұс – ұс – тұс

5. Тек сөздің басы айтылады, ал бала оған с дыбысын қосып аяқтайды және сөзді толығымен айтады:

бас	коко...	тұ...	какту...
компа...			
анана...	ойы...	баты...	сайы...
кұ...			

6. Сен баста, ал мен аяқтаймын (бала буындарды айтады, ал ересек қажетті буынға екпін түсіріп, сөйлемді аяқтайды):

Са – са – са – қонды маса.
Са – са – са – пісті самса.
Са – са – са – қойды сана.
Са – са – са – қайда маса?
Сы – сы – сы – қапты тасы.
Сы – сы – сы – үйім осы.
Сы – сы – сы – ойынның басы.
Су – су – су – суға бояу қосу.
Су – су – су – мына тауды асу.
Ас – ас – ас – сатады ананас.
Ас – ас – ас – мен үйдім тас.
Ос – ос – ос – Осман мені тос.
Ос – ос – ос – Асан маған дос.
Ыс – ыс – ыс – Айдос маған туыс.
Ыс – ыс – ыс – неге сынды ыдыс ?
Ус – ус – ус – мен ектім кактус.
Ус – ус – ус – мен мінетін автобус.

Ескерту: Осы мәтінді бала толық есіне сақтаған кезде, баламен бұл мәтінді рөл алмасу арқылы орындауға болады.

7. Сөздерді қайталап шық және аталған сөздердің ішіндегісінің қайсысы жеуге жарамды қайсысы жарамсыз екендігін ата. Бұл жердегі ең дәмді не екен?

сабын	сағат	самса	су	ананас	сынық
саба					
асқабақ	астық	соқа	кактус	қасық	мысық
ыдыс					

8. Қайталауға арналған сөздер:

Самат, сабын, бас, тас, мысық, соқа, дауыс, дос, саяхат, сынық, сынақ, аспан, ананас, сағат, асқабақ, су, самса, сынап, автобус, кактус, асық, қасық, астық, бастық, қастық, ыстық, ыдыс, батыс, құс, туыс, бас, тас, сауысқан, қас, компас.

[С'] дыбысын автоматизациялау

1. Буындарды қайталау (егер бала берілген буындар қатарын бірден қайталай алмаса, онда әрбір буынмен жеке жұмыс жасаймыз):

СИ – СИ – СЕ	СІ – СИ – СІ	СЕ – СЕ – СИ	СӘ – СЕ –
		СҮ	
СИ – СИ – СІ	СЕ – СИ – СЕ	СЕ – СЕ – СӘ	СЕ – СӘ –
		СЕ	
СҮ – СҮ – СӘ	СӘ – СҮ – СӘ	СӘ – СӘ – СҮ	СЕ – СИ –
		СЕ	

2. Буындарды қайталау (егер бала берілген буындар қатарын бірден қайталай алмаса, онда әрбір буынмен жеке жұмыс жасаймыз).

СӘ – СЕ – СИ – СҮ	ІС – ЕС – ІС – ҮС
СЕ – СҮ – СИ – СӘ	ӨС – ӨС – ӨС – ҮС
СҮ – СҮ – СҮ – СӘ	ІС – ІС – ӘС – ІС
СӘ – СӘ – СІ – СИ	ЕС – ҮС – ІС – ӨС
СӘ – СӘ – СӘ – СҮ	ҮС – ҮС – ҮС – ӨС
СИ – СИ – СІ – СИ	ӘС – ӘС – ІС – ІС

3. Буындарды қайтала және сөзді айт (2-3 реттен):

СЕ

се – се – се – себет	се – се – се – сен
се – се – се – сенім	се – се – се – сенбі
се – се – се – себеп	се – се – се – Секен
се – се – се – сеп	се – се – се – сес
се – се – се – сейсенбі	се – се – се – сем
се – се – се – кесе	се – се – се – тесе

СИ

си – си – си – сипа	си – си – си – сипат
си – си – си – сия	си – си – си – такси

СҮ

сү – сү – сү – сүбе	сү – сү – сү – сүмбі
сү – сү – сү – сүңгі	сү – сү – сү – сүт

СӘ

сә – сә – сә – сән	сә – сә – сә – Сәния
сә – сә – сә – сәт	сә – сә – сә – Сәкен

СӨ

сө – сө – сө – сөмке	сө – сө – сө – сөн
----------------------	--------------------

сө – сө – сө – сөгіс

СІ

сі – сі – сі – Сібе

сі – сі – сі – сіңді

сі – сі – сі – сің

сі – сі – сі – кісі

4. Буындарды қайтала және сөзді айт (2-3 реттен):

ӨС

өс – өс – өс – өсім

өс – өс – өс – төс

өс – өс – өс – көс

өс – өс – өс – өсімдік

өс – өс – өс – бөс

ЕС

ес – ес – ес – есік

ес – ес – ес – есек

ес – ес – ес – ескек

ес – ес – ес – дес

ес – ес – ес – тес

ес – ес – ес – көмектес

ес – ес – ес – еспе

ес – ес – ес – есен

ес – ес – ес – есте

ес – ес – ес – бес

ес – ес – ес – кес

ес – ес – ес – есім

ҮС

үс – үс – үс – үсік

үс – үс – үс – Үсен

үс – үс – үс – күс

үс – үс – үс – үсті

үс – үс – үс – түс

ІС

іс – іс – іс – істе

іс – іс – іс – тіс

іс – іс – іс – еңіс

іс – іс – іс – сөгіс

іс – іс – іс – иіс

іс – іс – іс – ісу

іс – іс – іс – кебіс

іс – іс – іс – тегіс

іс – іс – іс – еңіс

іс – іс – іс – мүйіс

ӘС

әс – әс – әс – әсем

әс – әс – әс – әспет

әс – әс – әс – Әсимә

әс – әс – әс – пәс

әс – әс – әс – Әсет

әс – әс – әс – әсте

әс – әс – әс – Әсия

әс – әс – әс – бәс

5. Тек сөздің басы айтылады, ал бала оған с' дыбысын қосып аяқтайды және сөзді толығымен айтады:

бес

ке...

те...

тө...

бә...

кү...

ті...

кебі...

иі...

тү...

6. Сен баста, ал мен аяқтаймын (бала буындарды айтады, ал ересек қажетті буынға екпін түсіріп, сөйлемді аяқтайды):

Се – се – се – сынды кесе.

Си – си – си – мынау такси.

Сі – сі – сі – ақпанның бесі.

Ес – ес – ес – апай қойды бес.

Ес – ес – ес – инемен сен тес.

Үс – үс – үс – сен таңда түс.

Ескерту: Осы мәтінді бала толық есіне сақтаған кезде, баламен бұл мәтінді рөл алмасу арқылы орындауға болады.

7. Әр қатардағы сөздерден артығын алып таста және себебін түсіндіріп көр.

Апельсин, себет, сөмке.

Әсия, Әсет, Әсем, Әсимә.

Есек, ананас, кокос.

Үстел, есік, төсек, көсеу, есек.

8. Қайталауға арналған сөздер:

Сөмке, тіс, төсек, есік, есек, себет, апельсин, кесе, бесік, төс, бес, сия, ескек, есеп, өсім, үсік, түс, Әсия, Әсет, Әсем, Секен, есім, себеп, Сәкен, Сәния, сүңгі, кісі, тесік, кебіс.

«Дыбыстарды дұрыс айтайық»

Жаңылтпаштар

1. Есік ескі,
Ескі есік.

2. Әсет әсем бе,
Әсем әсем бе, Әсет әсем бе?

3. Сынды кесе,
Екі есе,
Екі есе,
Сынды кесе.

4. Төсек үсті,
Аппақ түсті.
Аппақ түсті,
Төсек үсті.

5. Есет ағам ет асатты,
Ет асатып, бес асатты.
Бес асатып, ет асатты,
Есет ағам ет асатты.

6. Саған сеніп, Әсет кетті.
Сеніп маған, Әсем кетті.
Әсет те, Әсем де
Сеніп кетті.